

ساغرهای مفرغی لرستان

بسم

قبل از اینکه بشرح ساغر (سیتول یا لیوان)^۱ های مفرغی لرستان بپردازم لازم میدانم که مختصراً راجع بسرزمین لرستان واقوامی که در این سرزمین مسکون شده و بساختن انواع اشیاء مفرغی پرداخته اند سخن بگویم. لازمه آشنائی باتمدن و آثار این اقوام آشنائی باسرزمین و طرز فکر و حرفه و اعتقادات آنها میباشد.

غدم ضامن

فوق بیست و شش

در حدود ۴۰۰۰ سال پیش اقوامی که با احتمال قوی از نژاد آریائی (یا نژادی مخلوط با آریائی) بودند در قسمت‌هایی از کوه‌های غربی ایران در دره‌های رشته جبال زاگرس قدرت پیدا کردند و توانستند چندین بار

بجمله حاصلخیز بین النهرین حمله کنند و آن نواحی را زیر سلطه خود در آورند اینها مردمی سلحشور بودند و با جنگ و ستیز با اقوام دیگر روزگار می گذرانیدند .

در مورد مسکن اولیه این اقوام بین دانشمندان و باستانشناسان اختلاف نظرهایی وجود دارد . برخی بر این عقیده اند که این قوم همان قوم کاسی^۱ یا کاسو هستند که از طریق دریای مازندران بایران آمده اند و از گیلان گذشته بسوی رودبار و زنجان و مراغه و آذربایجان غربی رفتند و از آنجا نیز بسوی کردستان و کرمانشاهان و دیگر نواحی غربی ایران حرکت کرده و در چمنزار های مرتفع و دره های سبز و خرم منطقه ای که امروز لرستان نامیده میشود مسکن گزیدند (۸۰۰-۱۵۰۰ قبل از میلاد)

برخی دیگر بر آنند که این قوم بومی همان منطقه لرستان و قسمتی از غرب ایران بوده اند که در ساختن اشیاء مفرغی مهارت زیادی داشته اند . ولی آنچه مسلم است امکان پذیرش نظریه اول بیشتر است و طرفداران زیادتری دارند .^۲

برخی نیز عقیده دارند که همراه کاسیها قومی بودند که اسب را پرورش میدادند و این سرزمین را برای پرورش اسب مناسب دیدند و در این منطقه ماندگار شدند و روی احتیاجاتی که با بازار و ادوات نگهداری اسبها داشتند دهنه های مفرغی و اشیاء تزئینی اسبها را بوجود آوردند .

کاسیها در ساختن انواع اشیاء مفرغی مهارت کامل داشتند . این اشیاء عبارت بودند از :

تبرها - شمشیرها - نیزه ها - زوبینها - خنجرها - پیکانها - تیردانهها -

۱ - قوم کاسی را کاشو و کاشی نیز گفته اند .

۲ - از اشیاء مفرغی لرستان مخصوصاً مجسمه های گوزن و بز کوهی و ظروف مفرغی آنها در حفاریهای رودبار گیلان بویژه در کلورز رستم آباد که بریاست آقای مهندس علی حاکمی انجام گرفته است بسیار یافت شده است و بنظر میرسد این اقوام هنگام عبور از آن منطقه مدتی در آنجا ساکن شده و اشیائی از خود بر جای گذاشته اند

سنجاقهای نذری - بت‌ها - دهنه‌های اسب - دستبندها - شکل‌های (۱ و ۲ و ۳) و از همه مهم‌تر بشقاب‌ها و کاسه‌ها و لیوان‌ها (ساعرها) که اغلب آنها را از مفرغ (برنز) ساخته‌اند. این اشیاء را گاهی ساده بایک نقش تزئینی و گاهی بصورت یک اثر هنری بسیار زیبا بانقوش مختلف و مجسمه‌های گوناگون که در ابتدا یا انتهای اشیاء نصب شده و خود مجسمه نیز قسمتی از آن بشمار میرود ساخته‌اند.

در ابداع این نقوش طرز تفکر و عقاید و اعتقادات و رسوم این قوم تأثیر زیادی داشته است. ^۳ کاسیها به خدایان زیادی اعتقاد داشتند. هر خدائی را مظهری از عوامل طبیعت محسوب داشته و او را به شکلی در روی ظروف یا اشیاء دیگر نمایش میدادند.

این اعتقاد نه تنها در میان قوم کاسی وجود داشت بلکه در بین سومریها - بابلیها - آریائیها - یونانیها - کلدانیها - هندوها - ساها - و کلیه اقوام موجود در دنیای قدیم نظیر این اعتقادات وجود داشت. در سومر ابتدا آب، آتش، باد، خاک و کلیه عناصر طبیعی را عزیز داشتند و پرستش کردند. آریاها آتش را پرستیدند و بعدها برای طبیعت هم روحی قائل شدند و بزرگ هر چیز را سمبل قرار داده و پرستیدند. مثلاً درخت کهن را رب النوع جنگل و سنگ بزرگ را رب النوع کوه پنداشتند. ^۴

عده‌ای نیز روح طبیعت را در حیوانات خطرناک یافتند و شیر یا گاو وحشی را رب النوع جلگه و عقاب را رب النوع آسمان و مار را رب النوع زمین و

۳- وجود افسانه‌های گیلگمش «ژیلگام» - اوانس (آ) و پرومته و... تا حدودی نحوه اعتقادات و عقاید مردم باستان را نسبت بوجود خدایان مختلف نشان میدهد.

۴- بشر در همه نقاط دنیا از آغاز خلقت تا چند هزار سال پیش نظیر حیوان زندگی می‌کرد. همیشه مقهور طبیعت بود. رفته رفته وسایلی برای تأمین بهتر کردن زندگی خود ساخت و به یک مرحله‌ای از تمدن رسید. همین تمدن باعث شد که بفکر چاره‌ای افتد و پوسیده قانون یارای از اجفاف و ستم بهم جلو گیری کند. بهترین راه جلو گیری از حق کشی و ستم را در انتخاب مذهب یا اعتقاد و ایمان به چیزی دانست و بیک مبدأ ایمان پیدا کرد. این ایمان و اعتقاد در هر شهر و دیاری فرق داشت. در شهری بت و در دیاری حیوان در جایی درخت را پرستیدند.

بز کوهی را رب النوع کوه شمردند. شرایط جغرافیائی و آب و هوای هر منطقه اثرات زیادی در مذهب و روحیه و اعتقادات مردم آن منطقه داشت زیرا مردم بین النهرین، مصر، هند و یونان همه بت می پرستیدند ولی طرز پرستش و چگونگی بت و عناصر طبیعی فرق داشت. °

هنگامی يك مذهب قدیمی به رشد و تکامل می رسید که پیروان آن مذهب خدارا به صورت انسان می پرستیدند و از حالت طبیعت پرستی و حیوان پرستی بیرون می آمدند. در مذهبی خدارا موجودی میان انسان و حیوان تصور کردند و معتقد شدند که خدا به شکل حیوان است اما حرکات انسانی دارد. مثلا حیوانی را روی قایقی در حال پارو زدن نشان میدادند و گاهی مجسمه انسانی میساختند که حیوانی در بغل دارد. گاهی رب النوع جلگه را بشکل انسانی میدانستند که شیری را در دستش گرفته بود.

رفته رفته در قسمت هائی از بین النهرین به ویژه آشور در اثر پیشرفت تمدن خدایان را بشکل حیوان و یا يك انسان خارق العاده تصور کردند زیرا به مراحل از تمدن رسیدند که دیگر اجازه پرستش يك حیوان حقیقی را به خود ندادند و به فکر افتادند که يك حیوان عجیب الخلقه بوجود آورند و آن را پرستش کنند. از اینرو مجسمه هائی ساختند که سر يك حیوان را با گوش حیوان دیگر میپیوست و بدن حیوانی را با صورت انسان یا صورت عقاب. همچنین صورس شیر را با بدن اسب و گاو و انسان مجسم می کردند و بطور کلی

o - در میان قبایل استرالیا و اقیانوسیه پرش «توتم» رواج داشت و آنها «توتم» را رب النوع قبیله پنداشتند و حیواناتی نظیر خوک - گاو و اسب و ... را مظهری از عنصرهای طبیعت دانسته و مجسمه آنها را برای ستایش و پرستش ساختند. به تحقیق میتوان گفت که مذهب آسیای غربی دنباله همان مذهب «توتومیس» است که به قسمتی از لرستان نیز تأثیر بخشیده است زیرا مجسمه های گوناگون حیوانات از قبیل بز - اسب - گاو - میمون - مار - سگ شیر - قوچ - گوزن - آهو - بز کوهی عقاب و پرندگان دیگر و انسان به حد وفور در سرزمین لرستان یافت شده که به تحقیق بدست هنرمندان قوم کاسی ساخته شده اند. این مجسمه ها شاید نشان خانوادگی آنها بوده است. و روی اعتقادات مذهبی آنها بوجود آمده اند و رابطه ای میان هر علامت و هر شکل با مذهب و اعتقادات آنها بوده است این است که در هر بیننده همیقترین تأثیر را بوجود می آورند.

مجسمه‌های تلفیقی از چند حیوان میساختند مانند اغلب مجسمه‌های آشوری که هنرمندان لرستان نیز از نقوش آنها در ساختن بیشتر اشیاء استفاده کرده و تقلید نموده‌اند.

معنی اشکال و نقوش مفرغی لرستان

معنی و مفهوم نقوش مفرغی لرستان بویژه در شکل‌های مرکب درهم آمیخته هنوز معمائی است ولی برخی از آنها از روی قرائن و شواهد و گاهی فرضیات معنی میکنند و ممکن است تا حدودی بمعانی اصلی نزدیک باشند. تعدادی از این نقوش جنبه مذهبی دارند. هر نقش و شکلی وسیله‌ای برای پرستش و مایه‌ای برای راز و نیاز و آرامش نیروی باطنی است. این نقوش رمزی برای اینکه در ذهن انسان تأثیر کنند و روح را بهیجان آورند لازم بود که با صورت حقیقی ادراک بشر متناسب شوند و بشر اندیشه خود را با ترسیم این خطوط و نقوش بیان کند.

اساس دین کاسی‌ها بر اعتقاد بخدای بزرگی بود که بر همه موجودات آسمانی و فصول چهارگانه و همه امور زندگی حکمرانی داشت. این قدرت آسمانی و خدای بزرگ یکی از صورت‌تهائی را که می‌پذیرفت صورت انسان و گاهی صورت انسان با بعضی از اجزاء صورتهای حیوانات آمیخته بود. تلفیق صورت انسان و حیوان در بیشتر آثار مفرغی لرستان دیده میشود. همراه خدای بزرگ خدایان کوچک دیگری نیز بودند که هر یک مظهر عنصری بشمار میرفتند. اوامر خدای بزرگ در آسمان جاری بود و اوامر خدایان کوچکتر در زمین مخصوصاً در قوه رویانیدن سبزه و درخت. نقش خدای بزرگ را در روی بیشتر اشیاء مفرغی بویژه بت‌ها (طلسم‌ها) می‌بینیم که بر شیر (نماینده خورشید) یا جانوران شاخدار (نماینده ماه) حکومت می‌کند. در بعضی از نمونه‌های مفرغی دو جلوه الوهیت در یک نقش واحد بهم آمیخته بطوریکه هم خدای آسمان و هم خدای ماه باهم نشان داده شده‌است.

گاهی خدای آسمان بصورت مردی باریش سه شاخه نقش شده که همراه

او نقش درخت زندگی و بزهم دیده میشود و زمانی خدای آسمان تاجسی از شاخ گاو بر سردارد (زیرا گاو نشانه قدرت آسمانی است) که منبع قدرت است در جای دیگر خدای آسمان را بصورت انسان با شاخهای بز نشان میدهد که در اطراف خدا نقش شیران دیده میشود که از درخت زندگی برگ میخورند^۶ در نقش دیگر خدای آسمان را بصورت انسان با چهاربال بزرگ عقاب و دم شیر نشان داده است و گاهی خدای آسمان با سرو شاخ گاو و بال عقاب نقش شده است. نقش عقاب روی برخی از ظروف که بخدای آسمان نیاز کرده اند دیده میشود و دور عقاب را نیز دایره ای احاطه کرده است.^۷

نقش بز کوهی و جانوران شاخدار در روی ساغر های مفرغی نیروی جاودانه ای دارند و به احتمال قوی میان شاخهای خمیده و هلال ماه در آغاز رابطه ای بوده است. از زمانهای بسیار کهن ماه با باران و در مقابل آن آن خورشید با گرما و خشکی رابطه ای داشته است. بنابراین شاخهای پیچدار بز کوهی و گاو و گوزن به عقیده مردم باستان در نزول باران مؤثر بوده است بطوریکه این نقوش به تلقین و تأثیر عقاید جادویی یا مذهبی بصورت مجسمه ساخته شده و یاروی ظروف کننده شده اند و به همین دلیل در تمام دوره های تاریخی و ماقبل تاریخی ایران بویژه دوره لرستان نمونه های خوب و پراورشی از جانوران شاخدار در دست هست مخصوصاً بز کوهی و گوزن که به عقیده مردم باستان مظهری از فرشته باران بوده اند. نقش بز کوهی با شاخهای بلند و پرپیچ در لرستان شاهکار هنرمندان لرستانی است که از هنرمندان آشور به ارث برده اند.

مردم لرستان با آشوریها هم رابطه نزدیکی داشته اند. این مطلب از مقایسه اشیاء مفرغی سرخدم لرستان بوضوح نمایان است. برخی از نقوش آشوری مانند نقش درخت نخل - نقش حیوانات تلفیقی - نقش آتشدانها - نقش مراسم

۶- درخت زندگی را بصورت درخت نخل (خرما) در اغلب اشیاء باستانی نقش کرده اند.

۷- میدانیم که عقاب یا شاهین یکی از مرغان شکاری بزرگ است. در توانایی و شکوه

سرآمد مرغان. این پرنده دیر گاهیست که توجه ایرانیان باستان را به خود جلب کرده و پرستش آنرا بفال نیک می گرفتند. عقاب زرین پرچم ایران در دوره هخامنشی بود.

مذهبی و قربانگاه - نقش مجسمه های کرکس و ابولهلوها و نقش روی لیوانهای مفرغی لرستان همه تقلید از آشور است .

آشور بهادر نقوش خود بیشتر در طبیعت تصرف میکردند و اشکال طبیعت را با واقعیت نقش نمی نمودند و در نقش برخی از عوامل طبیعی که به آن جنبه مذهبی میدادند تصرفاتی میکردند . نفوذ نقوش آشوری در بیشتر اشیاء بویژه در لیوانها (ساغر ها یا سیتولها) که از مفرغ ساخته شده و از منطقه لرستان بدست آمده اند و تعداد آنها بسیار زیاد است و اغلب در موزه های اروپا و امریکا و موزه های شخصی نگهداری میشوند بوضوح دیده میشود .

از مطالعه تعدادی از این لیوانها که در موزه ایران باستان موجود است میتوان به تأثیر و نفوذ نقوش آشوری در هنر لرستان پی برد . روی این لیوانها معمولا نقوش شیرو گاو و عقاب - حیوانات خیالی تلفیقی مانند شیرو گاو و عقاب و درخت مقدس و انسان که همه با هم تلفیق شده اند معمولا در مجالس سلطنتی ، ضیافت ، بزمهای مذهبی و یا شکار دیده میشود .^۸

ساغر شماره ۱۵۰۲ - ۱۵۰۷۷ که در موزه ایران باستان نگهداری میشود ارتفاع ۱۳ و قطر دهانه اش ۶ سانتی متر است . (شکل ۴ و ۵)

این ساغر دارای دو نقش از دو حیوان قوی شیرو گاو یک شاخ است . حالت حیوانات بطوریکه در شکل ۵ میبینید کاملا طبیعی است و حمله شیر به گاو را نشان می دهد . دهن شیر باز بوده و بطور خشمگین بنظر می رسد و دست راستش را از زمین بلند کرده و در حال حمله به گاو است . گاو گوش را تیز کرده و دم را روبه بالا گرفته و حالت دفاعی دارد .^۹

۸- تصاویر متعدد «گیلکامش» پهلوان افسانه ای ایلام که با همه نوع از جانوران در جنگ است هنر ویژه بین النهرین است .

۹- به عقیده برخی از دانشمندان و صاحب نظران نقش شیر در روی اشیاء باستانی یا مجسمه شیر در حال حمله به گاو مظهری از مهر (خداوند خورشید) است . حمله شیر به گاو یا حیوان شاخدار دیگر نشانه حمله مهر به گاو و کشته شدن گاو بدست مهر است . سر کارسرهنگ دکنتر قائم مقامی نیز در مقاله خود زیر عنوان در نقش شیر «معتقدات آریایی ها» (ش مجله بررسی های تاریخی ش ۴ سال یکم) به این مطلب اشاره نموده اند که «شیر نشانی از مهر است» و بر این عقیده هستند که شیر یکی از جلوه های مهر است .

در کنار لبه ساغر و در محل اتصال بدنه به ته آن چهار ردیف نقش دیده میشود که دو ردیف آن نقش خطوط زیگزاگ زنجیره ای و دو ردیف دیگر که نقش دو حیوان مذکور را احاطه کرده شبیه نیم دایره ها بصورت $(\Pi - U)$ است. در ته این ساغر نیز یک گل رزاس (گل آفتاب) دیده میشود.

نقش خورشید وار که به شکل گل های (۸ پرتا ۲۱ پر) در زیر بیشتر لیوانها و در داخل جامهای مفرغی لرستان دیده میشود اشاره ای به خورشید است و مظهري از خدای خورشید (میترا یا مهر) ۱۰ بشمار می رود و دو ایر و نقوش دور گل اشاره به اشعه خورشید است. مکمل خورشید یک حیوان شاخدار است. این حیوان در روی برخی از جامها و ساغرهای لرستان عبارت از گاونر یک شاخ (نقش همین ساغر) بز کوهی، آهویا گوزن میباشد.

ساغر مفرغی شماره ۲۴۵ - ۱۳۴۵ که در موزه ایران باستان موجود است ارتفاع ساغر ۱۳ و قطر دهانه اش ۷ سانتیمتر است - نصف بدنه آن از بین رفته و دارای نقوشی بشرح زیر است (شکل ۶)

شخصی روی صندلی نشسته و در دست راستش ساغری دارد. دستش را رو به بالا نگه داشته است گویا این شخص شاه یا امیری است. شخص دیگری در مقابل او با احترام زیاد ایستاده و در دست راستش چیزی شبیه پر دیده میشود. روی میز میوه هائی چیده شده که شبیه انار است (شکل ۸)

قسمت اعظم روی نقش این ساغر از بین رفته ولی از بقایای نقوش باقیمانده استنباط میشود که پشت سر شخصی که روی صندلی نشسته است یک نفر ایستاده و فقط دستهایش پیدا است و در دستش چیزی شبیه پرچم بالای سر شخصی که روی صندلی نشسته است گرفته.

دور لبه ساغر دو ردیف نقش دیده میشود. ردیف اول لبه ساغر نقوش زنجیره ای مار پیچی است و ردیف زیر آن نقوشش شبیه (U) میباشد. در وسط

۱۰ - خداوند خورشید در ایلام «ناهوته» Nâhute در بابل «شاماش» Shâmâhs در سومر «بابار» Bâbâr در یونان «آپولون و هلیوس» Heleus در مصر «رآ» Râ در میان اقوام سکائی «هیتسر» Hitser در بین فنیقی ها «بعل» Baal و در میان آریاها «مهر یا میتره» نام داشته است.

این دوردیف نقش يك نوار باریك كمربندی برجسته دیده میشود . ته ساغر نیز بوسیله يك گل آفتاب (رزاس) ۱۴ پرتزئین شده است . این گل بوسیله يك نوار باریك برجسته كمربندی احاطه شده است . دور این نوار كمربندی نیز نقوشی بشکل (n) دیده میشود . (شکل ۷)

تزئینات لبه این ساغر و تزئینات ته آن تقریباً در کلیه ساغرهای مشابه لرستان عمومیت دارد و نقش خطوط زیگزاك زنجیره‌ای در لبه و یادرمحلی که بدنه ساغر به ته آن متصل میگردد دیده میشود . همچنین گل آفتاب در ته اغلب ساغرهای لرستان مشاهده میشود . آنچه مسلم است این نقش معانی بخصوصی دارد و اعتقاد مردم لرستان را به خورشید میرساند .^{۱۱}

ساغر مفرغی شماره ۳۴۴-۱۳۴۴ که در موزه ایران باستان نگهداری میشود . وزن ۱۱۰ گرم ارتفاع ۱۶ و قطر دهانه اش ۷ سانتی متر است . این ساغر در سال ۱۳۱۰ به موزه ایران باستان آورده شده است (شکل ۹). روی بدنه ساغر نقش دو حیوان که در مقابل هم قرار گرفته‌اند دیده میشود . یکی از این دو حیوان شیری تنومند و دیگری گاو نر تك شاخ است . نقش شیر که در طرف چپ ساغر دیده میشود حالت حمله به گاو نر را نشان میدهد . زبان شیر بیرون آمده و دمش را بالا گرفته و دست راستش را بلند کرده و خیال حمله به گاو را دارد . نقش گاو بطور مقرر و رانه و با حالتی حاکی از نترسیدن نمایان است دست و پای راست گاو جلوتر از دست و پای چپش قرار گرفته و دمش را بالا گرفته و نوک دمش به طرف بدنش خم شده است . گردن گاو مانند گردن اسب است و سرو گردن را بالا گرفته است (شکل ۱۱). در بالای هر دو حیوان نقش دو گل که مانند گل کنگر است دیده میشود . انتهای این دو گل به يك گل (رزاس) آفتاب متصل است . این گل کنگر نشانه‌ای از همان درخت زندگی است که کاسی‌ها به مقدس

۱۱ - خطوط ماریچی نیز که از قدیم‌ترین زمان علامتی قراردادی برای وجود آب بوده روی ظروف سفالین - قره‌ای و مفرغی دیده میشود . این خطوط بویژه روی ظروفی که با آن آب یا سایر مایعات را مینوشیدند نقش شده‌اند .

بودن آن درخت ایمان داشته اند. و یا ممکن است که نشانه قدرت آسمانی این دو حیوان بوده باشد.

دور لبه ساغر يك ردیف نقوش زنجیره ای زیگزاك دیده میشود و در زیر آن ردیفی دیگر از نقوش که به شکل نیم دایره یا (U) است بین دو نوار کمر بندی باریک و برجسته قرار دارد. ته ساغر از خارج دارای نقش گل آفتاب است که ۱۶ پر دارد. دور این گل را نقوشی شبیه نیم دایره احاطه کرده اند که این نقوش نیز ممکن است نشانه ای از اشعه خورشید بوده باشند. (شکل ۱۰)

در مجالسی که پیروزی شیران را بر جانوران دیگر (بویژه گاو) روی ظروف و لیوانهای استوانه ای نشان میدهد نشانه قدرت آسمانی شیران، کلی است که دارای گلبرگهای متعدد میباشد و این گل گاهی در روی کپلو گاهی در زیر شکم شیرها نقش شده است.

ساغر مفرغی شماره ۱۰۸۸-۷۰۸۸ که در موزه ایران باستان نگهداری میشود. وزن آن ۸۸ گرم ارتفاع ۱۳ سانتی متر و قطر دهانه اش ۶ سانتیمتر است. در سال ۱۳۱۸ به موزه ایران باستان آورده شده (شکل ۱۲)

روی بدنه ساغر نقش برجسته دو حیوان تلفیقی که روبروی هم قرار گرفته اند وجود دارد. این دو حیوان که بدن شیر و بال عقاب و سر انسان دارند با حالتی احترام آمیز روبروی یکدیگر ایستاده اند دست راست هر دو حیوان بسوی آسمان بلند است و گویا آنها میخواهند با هم دست بدهند. صورت این دو حیوان صورت انسان است و ریش های بلندی دارند. کلاه و آرایش سر آنها باهم تفاوت دارند. حیوانی که در طرف چپ است کلاه آشوری دارد که مانند کلاهان دوره هخامنشی است ولی کلاه حیوانی که در سمت راست است خوابیده و مانند کلاه نمدی دوره مادها است. در فاصله این دو حیوان در زیر دستهای راستشان که بلند کرده اند گلدانی قرار دارد که مقداری گل در داخل آن هست. شاید هم این شیئی گلدان نباشد و نوعی آتشدان باشد که از درونش شعله های آتش پیدا است و شعله های آتش دستهای این دو حیوان را گرم میکند. دور لبه این ساغر يك ردیف خطوط زنجیری زیگزاك نقش شده است و در زیر آن خطوط

يك نوآر بر جسته كمر بندي دور لبه ساغرا احاطه كرده و در زير نوآر بر جسته يك رديف نقوش نيم دايره اي شبیه (U) ديده ميشود. همين نقوش نيم دايره اي در ته ظرف (ساغر) نيز بطور كمر بندي تكرر شده و گل ۱۳ پر آفتاب را كه در زير ساغراست احاطه كرده است. شايد اين نقوش اشعه همين گل خورشيد (گل رزاس) باشد كه دور تادور گل را فرا گرفته است. نقش اين ساغر نيز بدون شك تقليدي از نقوش آشوري است (شكل ۱۳)

ساغر بر نزي شماره ۷۲۰۹-۱۲۰۹ كه در موزه ايران باستان نگهداري ميشود. وزن ۱۰۸ گرم ارتفاع ۱۴/۲ و قطر دهانه اش ۶/۳ سانتی متر است. قسمتی از اين ساغر شكسته و كسراست. (شكل ۱۴)

روي بدنه ساغر نقش دو گاو تك شاخ كه روبروي هم زانو زده اند ديده ميشوند. يكدست هر دو گاو از زانو خم شده و بر زمين تكيه دارد. سم يكدست نيز به زمين تكيه دارد. بطور يكه اين دو حيوان را در حالت نيم خيز نشان ميدهد. گويا ميخواهند هر دو از زمين بلند شوند و هنوز يكدست خود را بلند نكرده اند. هر دو گاو حالت مقررانه اي دارند، دمهايشان به پشت خم شده و شاخهايشان روبروي هم قرار گرفته است و بطور كلي يك حالت حمله به يكدیگر را بخورد گرفته اند. و شايد هم ميخواهند باهم كشتی بگيرند. و يابازي كنند. دور تادور بدنه اين ساغر نقش چهار گل شبیه گل كنگر ديده ميشود. انتهای هريك از اين گلها به يك گل آفتاب ختم ميشود. در فواصل اين گلها خطوط به خط ميخی آشوري نوشته شده كه متأسفانه زياد خوانا نيست (شكل ۱۶)

دور لبه ساغر يك رديف نقوش زنجيره اي زيگزاك ديده ميشود. در زير اين نقوش نقش هاي ديگري شبیه نيم دايره كه در ميان دو نوآر بر جسته كمر بندي باريك قرار دارند ديده ميشود. همين نقوش در قسمت ته ساغر تكرر شده و يك گل آفتاب ۱۶ پر را احاطه كرده اند (شكل ۱۵) اين ساغر زنگزده و كسر دار و ناقص است.

ساغر مفرغی ۱۶۲۱-۱۵۱۹۶ که در موزه ایران باستان (تالار گنجینه) نگهداری میشود. وزن ساغر ۱۱۴ گرم قطر دهانه ۶ و ارتفاعش ۱۵/۸ سانتی متر است و در سال ۱۳۳۰ خریداری شده است این ساغر زنگ زده و ترک خورده است.

بر روی بدنه این ساغر استوانه‌ای شکل مجلس سلطانی منقوش است. (شکل ۱۷) بطوریکه شاه یا امیر روی صندلی نشسته و در دست راستش لیوان یا شیشی دیگری شبیه لیوان را بسوی آسمان گرفته است. ریش و موی صورت او بلند و مجعد است. کلاهی به سبک کلاهان آشوری بر سر دارد لباسش دارای تزئینات است. و صندلی دارای پایه‌های ضخیم و بصورت تخت شاهی است. (شکل ۱۷ - الف) در مقابل شخص نشسته میزی هست که روی آن اشیائی (شاید میوه یا خوراکی دیگر) دیده میشود. این میز دارای سه پایه بسیار زیباست. پایه‌ها شبیه پای اسب بوده و بطرز جالبی ساخته شده‌اند. (شکل شماره ۱۷ - ب)

شخص دیگری در طرف دیگر میز روبروی شخص نشسته ایستاده است و در دست راستش پرچمی گرفته است. پشت سر او دارای موی مجعد بلندی است ولی صورتش موندارد و شاید هم نقش يك زن میباشد. لباسش بلند و کمر بندی به کمرش بسته است پشت سر او تنگ یا گلدانی پایه دار دیده میشود که شاخه درختی درون آن قرار دارد. (شکل ۱۷ - ب)

دور لبه ساغر دوردیف نقش دارد. ردیف اول خطوط مارپیچی زنجیره‌ای و ردیف دوم خطوطی نیم دایره‌ای شبیه (U) دیده میشود. این خطوط در میان دو نوار برجسته باریک کمر بندی قرار دارد. در محل اتصال بدنه ساغر به ته آن يك ردیف نقوش نیم دایره‌ای شبیه (n) دیده میشود. در ته لیوان نیز نقش يك گل‌رzas ۹ پروچود دارد که همه گلبرگهایش به يك مرکز برجسته‌ای ختم میشوند.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شہناز گل خان کی زیر نگرانی

پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شہناز گل خان کی زیر نگرانی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی